

AB TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ STRATEJİSİ 2026-2030: EŞİTLİĞİN MEVCUT TABLOSU

Deniz Bal
İKV Uzman Yardımcısı

AB Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejisi 2026-2030: Eşitliğin Mevcut Tablosu

Deniz Bal, İKV Uzman Yardımcısı

Uluslararası ilişkilerde çatışmaların ve güç politikalarının öne çıktığı günümüz küresel düzeninde, toplumsal cinsiyet eşitliği gibi "yumuşak politika" başlıkları geri plana itilme riski taşımaktadır. Ancak Avrupa Birliği, krizleri bahane etmeden eşitlik taahhüdüne bağlı kalmayı sürdürmekte ve mevcut hızla eşitliğe ulaşılması için gereken 50 yıllık süreyi kısaltmayı hedeflemektedir.

Bu değerlendirme notu, AB'nin 2020-2025 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejisi ile elde ettiği yasal ve pratik kazanımları incelemekte; ardından siber şiddet, sağlıkta cinsiyet duyarlılığı ve erkeklerin sürece dâhil edilmesi gibi modern sorunlara odaklanan yeni 2026-2030 Stratejisi'ni sivil toplumun eleştirileri (yasal bağlayıcılık eksikliği, kesişimsellik tanımının yokluğu) ışığında analiz etmektedir.

Çalışma son olarak, Türkiye'nin mevcut tablosunu Küresel Cinsiyet Uçurumu Endeksi ve 2025 Avrupa Komisyonu Türkiye Raporu verileriyle değerlendirmekte, AB'nin stratejik adımlarının Türkiye'nin eşitsizlikleri gidermesi ve üyelik sürecindeki uyumu sağlaması için nasıl bir yol haritası oluşturabileceğini tartışmaktadır.

Küresel düzen alışlagelmişin dışında seyretmektedir. Uluslararası ilişkiler uzun bir barış döneminin ardından savaşlarla yüzleştiği bir döneme girmiştir. Savaş ve güç gibi kavramların öne çıktığı bir dönemde yumuşak politika (*soft politics*) altında değerlendirilecek konuların tehlikeye düşmesi olasıdır. İnsan hakları ve toplumsal cinsiyet gibi konular yumuşak politikalar altında değerlendirilmektedir. Aslında toplumsal cinsiyet eşitliği, katı politika (*hard politics*) konularında da ele alınması gereken bir konudur. Nitekim savaşlardan en çok kimin etkilendiğine bakıldığında kadınlar ve kız çocuklarının en çok olumsuz etkilenenler oldukları görülmektedir.

Çoğu zaman göz ardı edilebilecek bir konuymuş gibi düşünülse de toplumsal cinsiyet eşitliğine ulaşmak için çaba gösteren ve toplumsal cinsiyet eşitliği sıralamasında önde olan ülkelerin ekonomik, siyasi ve sosyo-kültürel açıdan da iyi bir konumda oldukları görülmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin öneminin farkında olan Avrupa Birliği, krizleri ve çatışmaları bahane olarak kullanmadan yeni Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejisi'ni 2026 yılında sunmuştur. Bu strateji, toplumsal cinsiyet eşitliğini hayatın her alanına entegre etmeyi amaçlamaktadır. Bu değerlendirme notu, AB'nin yeni Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejisi ile bir öncekini ele alarak aradaki farkları değerlendirecektir. Ek olarak, AB'nin bu stratejilerinin Türkiye için nasıl bir örnek oluşturabileceğini ele alacaktır.

AB'de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

1957 Roma Antlaşması'ndan itibaren toplumsal cinsiyet eşitliği AB'nin en önemli değerlerinden biridir.¹ İlk olarak Roma Antlaşması'nda "eşit işe eşit ücret" ilkesiyle ekonomik hedefler çerçevesinde ele alınmış eşitlik, daha sonrasında AB'nin her alanına yayılmıştır. Maastricht Antlaşması'yla beraber eşitlik ilkesi bir kez daha vurgulanmış daha sonrasında Amsterdam Antlaşması ve AB Temel Haklar Sözleşmesi ile eşitlik vurgusu hayatın tüm alanlarına dokunacak şekilde genişletilmiştir. Son olarak Lizbon Antlaşması ile eşitlik AB'nin sadece iç meselesi olmaktan çıkmış, dış eylemlerinde de etkili bir unsur hâline gelmiştir.² Görüldüğü üzere AB, eşitliğin temellerini yasal düzlemde atmış, ardından AB'nin çeşitli strateji ve politikalarıyla pekiştirilmeye devam edilmektedir.

Avrupa Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü (*European Gender Equality Institute-EIGE*) son yayımladığı Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi 2025'te AB geneli ve AB üye ülkelerindeki durumu değerlendirmektedir.³ Endekste en dikkat çekici vurgu, AB'nin hâlihazırdaki hızıyla ilerlemeye devam etmesi hâlinde eşitliğe tam anlamıyla ulaşması için 50 yıla ihtiyacı olduğudur. 100 üzerinden değerlendirme yapan endekste AB 2010 yılından 2025'e kadar 10,5 puan artışla 100 üzerinden 63,4 puan almıştır. 2020 yılından bu yana endekste ilerlemeye en çok etki eden faktör, karar alma mekanizmalarında toplumsal cinsiyet dengesinin güçlenmesi olmuştur. 2010 yılından itibaren AB'nin toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda ilerlediği ve AB üye ülkeleri arasındaki farklarında azaldığı görülmüştür. Bu dönem içerisinde endeks değerlerinin yaklaşık olarak %25 yakınsama gösterdiği tespit edilmiştir. Ulusal düzeydeki dengesiz ilerlemeler, AB düzeyindeki

¹ European Union, "Aims and values", t.y., <https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/principles-and-values/aims-and-values-en>

² EIGE, "The EU's evolving legal and policy approaches to Gender Equality", 25.10.2022, <https://eige.europa.eu/publications-resources/publications/eus-evolving-legal-and-policy-approaches-gender-equality>

³ EIGE, "Gender Equality Index 2025: Sharper data for a changing world", 02.12.2026, <https://eige.europa.eu/publications-resources/publications/gender-equality-index-2025-sharper-data-changing-world>

ilerlemenin dengelenmesi için hedefli politikalara ihtiyaç olduğunu göstermiştir.⁴ Ülkeler arası farklılar her ne kadar azalma gösterse de en yüksek puanı alan ülkelerle en düşük puana sahip ülkeler arasında gözle görülür bir fark bulunmaktadır. En yüksek puana sahip üç ülke (İsveç – 73,7, Fransa – 73,4, Danimarka – 71,8) ile en düşük puana sahip üç ülke (GKRY - 47,6, Macaristan - 51,6, Çekya - 53,2) arasında neredeyse 30 puana yakın bir fark vardır.

AB gibi toplumsal cinsiyet eşitliğinin savunucusu ve dünyadaki diğer aktörlere örnek teşkil ettiği iddiası taşıyan bir aktör bile toplumsal cinsiyet eşitliğine ulaşmak için uzun bir döneme gereksinim duymaktadır. Dolayısıyla, toplumsal cinsiyet eşitliği göz ardı edilebilecek bir konu değildir. Bu konuda daha hızlı ve etkili şekilde çalışmaların yürütülmesi gerekmektedir.

Geçtiğimiz seneler içerisinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejisi’ni (2020-2025) takiben AB somut kararlar almış ve eylemleri hayata geçirmiştir. Bunlardan biri Ücret Şeffaflığı Yönergesi’dir.⁵ Bu yönerge AB’nin “eşit işe eşit ücret” ilkesini güçlendirmek istediğinin bir göstergesi olarak anlaşılmaktadır. Yönerge, AB’deki ücret ayrımcılığı ve toplumsal cinsiyet temelli ücret farkını ortadan kaldırmayı hedeflemektedir. Yönergede yer alan kurallar çerçevesinde şirketler çalışanlarının maaşları konusunda bilgiyi paylaşmak zorundadır. Eğer, toplumsal cinsiyet temelli ücret farkı %5’i aşarsa şirketler bu konuda harekete geçmek zorundadır.⁶ Bu yönergenin AB’deki ücret farkını kapamak için atılmış en önemli yasal adım olduğu ortadadır. 2023 yılında AB’deki ortalama toplumsal cinsiyet temelli ücret farkı %12 olarak hesaplanmıştır. En yüksek farkın olduğu ülkeler (Litvanya – %19, Avusturya - %18,3, Çekya - %18, Macaristan – %17,8 ve Almanya - %17,6) ile en düşük farkın olduğu ülkeler (Belçika - %0,7, İtalya - %2,2, Romanya - %3,8, Malta %5,1, Slovenya - %5,4) arasında önemli bir açık bulunmaktadır. 2024 yılı için ise bu fark %11 olarak hesaplanmıştır.⁷ Toplumsal cinsiyet temelli ücret farkının sebepleri arasında yarı zamanlı çalışma, aile sorumlulukları yüzünden yapılmış kariyer seçimleri, düşük ücret ödeyen sektörlerde kadınların çalışması ve az ve düşük ücret alan kadın yöneticilerin olması yer almaktadır.⁸ AB’nin en temelde ücret farkını ortadan kaldırması için bu yönergenin tam anlamıyla uygulamaya geçmesi büyük önem taşımaktadır. Üye ülkelerin yönergeyi iç hukuklarına uyarlamaları için son tarih 7 Haziran 2026’dır.⁹

AB, Mart 2025 tarihinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejisi’nden (2020-2025) yola çıkarak Kadın Hakları Yol Haritası’nı tanıtmıştır.¹⁰ 2020-2025 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejisi’nin üzerine inşa edilen bu planla ulaşılması amaçlananlar şu şekildedir: toplumsal cinsiyet temelli şiddetten korunma, en yüksek sağlık standartları, eşit ücret ve

⁴ Deniz Bal, “TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ ENDEKSİ 2025”, *İKV Bilgi Notu*, 03.12.2025, https://www.ikv.org.tr/ikv.asp?lng=tr&ust_id=9285&id=9832

⁵ European Council, “Pay transparency in the EU”, t.y., <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/pay-transparency/>

⁶ A.g.e.

⁷ A.g.e.

⁸ European Parliament, “Understanding the gender pay gap: definition, facts and causes”, 13.01.2025, <https://www.europarl.europa.eu/topics/en/article/20200109STO69925/understanding-the-gender-pay-gap-definition-facts-and-causes>

⁹ Antoine Brons, “EU Directive on Pay Transparency - time to take action”, 23.01.2026, https://www.ey.com/en_nl/technical/tax/tax-updates/eu-directive-on-pay-transparency-time-to-take-action

¹⁰ European Commission, “The EU Roadmap for Women’s Rights: a renewed push for gender equality”, 07.03.2025, https://commission.europa.eu/news-and-media/news/eu-roadmap-womens-rights-renewed-push-gender-equality-2025-03-07_en

ekonomik güçlendirme, iş-yaşam dengesi ve bakım, eşit istihdam fırsatları ve uygun çalışma koşulları, kaliteli ve kapsayıcı eğitim, siyasi katılım ve eşit temsiliyet ve kadın hakları üzerinde çalışan kurumsal mekanizmalar.¹¹ Bir açıdan bakıldığında bu yol haritası, toplumsal cinsiyet eşitliğine ulaşmış toplumlar için bir bildirme niteliği taşımaktadır.¹²

AB, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejisi 2020-2025 ile ulaştığı somut çıktılarının üzerine eklemeye devam etmeyi hedeflemektedir. 2026-2030 yıllarını kapsayan yeni Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejisi, AB'nin bu yöndeki kararlılığına işaret etmektedir. Yeni Stratejiye geçmeden önce bir önceki dönemin stratejisi incelenecek ve hedeflerine ne derece ulaşabildiği ele alınacaktır.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejisi 2020-2025: Eşitlik Birliği

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejisi 2020-2025, Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen'in Eşitlik Birliği'ne (*Union of Equality*) ulaşma taahhüdünü yerine getirmeyi hedeflemiştir. Stratejinin, geçmiş adımlarla karşılaştırıldığında (2016-2019 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği için Stratejik Taahhüt 2016-2019-*strategic engagement for gender equality 2016-2019*) daha somut hedefler ortaya koyması, daha güçlü yasal statüsü bulunması ve net bir bütçeye sahip olması olumlu bulunmuştur.¹³ Toplumsal cinsiyet eşitliğine erişmiş bir Avrupa için hedefler ve eylemler bu strateji dâhilinde sunulmuştur. Stratejinin temel hedefleri arasında toplumsal cinsiyet temelli şiddetin sonlandırılması, toplumsal cinsiyet kalıp yargılarıyla mücadele, işgücü piyasasında toplumsal cinsiyet uçurumunun kapatılması, toplumsal cinsiyet temelli ücret farkı ve emekli maaşı farklarına değinilmesi, toplumsal cinsiyet temelli bakım farkının ortadan kaldırılması ve karar alma ve siyasette toplumsal cinsiyet dengesine ulaşılması yer almaktadır. Strateji ikili yaklaşımı (*dual approach*) benimsemektedir.¹⁴ Odak hâline getirilmiş hedefler güçlendirilmiş toplumsal cinsiyet ana akımlaştırılması ile uygulanarak toplumsal cinsiyet eşitliğine erişilecektir. Sadece bununla kalmayıp, kesişimsellik (*intersectionality*) anlayışı da beraberinde gelecektir.¹⁵ Burada kesişimsellik ile kastedilen cinsiyetin yanı sıra diğer bireysel özelliklerin de dikkate alınmasıdır. Örneğin, göçmen bir kadın, sadece kökeninden değil cinsiyetinden ötürü de ayrımcılığa maruz kalabilmektedir.

Bu kapsamda ilk olarak strateji, şiddet ve kalıp yargılardan kurtulmayı hedeflemiştir. Hâlihazırda var olan önlemlere ek olarak yeni önlemlerle toplumsal cinsiyet temelli şiddetle mücadele edilmek istenmiştir. Bunlara cinsel taciz, kadınların istismara uğraması ve kadın sünneti de dâhildir. Önlemler çerçevesinde önleyici eylemler, eğitimin önemi, kamu hizmetlerinin güçlendirilmesi, önleme ve destek mekanizmaları, profesyonellerin kabiliyetlerinin güçlendirilmesi ve adalete kurban merkezli erişim ele alınmıştır. Kurban Hakları Stratejisi (*Victims' Rights Strategy*) buradan yola çıkarak sunulmuştur. İş yerinde şiddet ve dijital ortam şiddeti unutulmamıştır. Dijital Hizmetler Yasası ile dijital ortam için gereken önlemlerin netliğe kavuşturulması amaçlanmıştır. Ayrıca, insan kaçakçılığı

¹¹ Deniz Bal, "Avrupa Komisyonunun 2025 AB'de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Üzerine Rapor'u Ne Söylüyor?", *İKV E-Bülteni*, 10-16 Mart 2025, https://bulten.ikv.org.tr/?ust_id=14420&id=14424

¹² European Commission, "Roadmap for Women's Rights", t.y., https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/roadmap-womens-rights_en

¹³ Petra Debusscher, "The EU Gender Equality Strategy 2020-2025: the beginning of a new season?", *Social Policy in the European Union: state of play 2022 Policymaking in a permacrisis*, 2023, <https://www.etui.org/publications/social-policy-european-union-state-play-2022>

¹⁴ European Commission, "Gender equality strategy", t.y., https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-equality-strategy_en

¹⁵ European Commission, "A Union of Equality: Gender Equality Strategy 2020-2025", 05.02.2020, <https://ec.europa.eu/newsroom/just/items/682425/en>

mağdurlarının büyük bir kısmının kadın ve kız çocuklarından oluştuğunun farkındalığı ile insan kaçakçılığının durdurulması için yeni bir strateji sunulması planlanmıştır. Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları, kadınları birçok alanda dezavantajlı konumda bırakmaktadır. Cinsiyetin yanında ırk, yaş gibi ayrımcılığı artıracak özellikler eklenince yaşanan mağduriyet daha yüksek seviyelere çıkmaktadır. Yapay zekânın ekonomik gelişmede önemine dikkat çekerken toplumsal cinsiyetin göz önünde bulundurulması gerektiğinin altı çizilmektedir. Aksi takdirde ön yargılı verilerin ileride kadınlar ve kız çocukları açısından sorunlu olabileceği vurgulanmaktadır. Yapay Zekâ Üzerine Beyaz Kitap'ta ön yargılı verilerin kadınlar ve kız çocuklar üzerinde nasıl bir dezavantaja sebebiyet vereceğine detaylı bir biçimde değinilmektedir. Medya ve kültür sektörünün önemi göz önünde bulundurularak toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik eden projelerin desteklenmesi planlanmaktadır. Ayrıca, Komisyon tarafından AB genelinde toplumsal cinsiyet kalıplarıyla mücadele odaklı bir kampanyanın başlatılması öngörülmektedir. Tüm bunların ışığında Komisyon, üye ülkelerden İstanbul Sözleşmesi'ni onaylamaları ve uygulamalarını, Uluslararası Çalışma Örgütü'nün iş yerinde şiddet ve tacizi önlemeye yönelik sözleşmesini onaylamalarını ve Kurban Hakları Yönergesi, Çocuk Cinsel İstismarı Yönergesi ve diğer ilgili AB yasalarını uygulamalarını, toplumsal cinsiyet temelli şiddet verilerini sistematik olarak toplamalarını ve sivil toplumu desteklemelerini beklemektedir.¹⁶

AB'deki toplumsal cinsiyet eşitliğinin durumunu belirtmek için stratejinin açıklandığı 2020 yılındaki durumu anlamak için veriler paylaşılmıştır. Kadınların %33'ünün fiziksel ya da cinsel şiddet mağdurudur ve %22'si yakın partnerleri tarafından uygulanan şiddete maruz kalmıştır. Kadınların %55'i cinsel tacize uğramıştır ve çevrim içi cinsel tacize uğrama ihtimalleri erkeklere oranla daha yüksektir. Sadece şiddet ya da taciz verileri değil, hayatın tüm alanlarına dair veriler eşitsizliği çarpıcı biçimde gözler önüne serilmiştir. Kadınlar erkeklere oranla (saatlik ücret) ortalama %16 daha az kazanmıştır. Erkeklerin %78'i çalışırken kadınların sadece %67'si çalışmıştır. Kadınların emekli maaşları erkeklerin emekli maaşlarından %30,1 daha azdır. Ücretsiz bakım emeği ve ev işlerinin %75'i kadınlar tarafından yapılmıştır.¹⁷ Strateji, kadınların neredeyse her alanda yüzleştiği bu eşitsizlikleri önemli oranda yok etmeyi hedeflemiştir.

Strateji ilk yayınlandığı dönemde sivil toplum örgütleri stratejiyi önemli bulduklarını belirtirken, stratejide geliştirilmesi gereken yerleri ve eksikleri gözler önüne sermiştir. Kadın ve kız çocuklarının haklarına yönelik kararlılığın yinelenmesi, Sürdürülebilirlik Hedefleri 5'e atıfta bulunulması ve AB'nin iç ve dış politikaları arasında uyum sağlanması olumlu karşılanmıştır. Ek olarak, toplumsal cinsiyet ana akımlaştırılması, kesişimsellik ilkesi ve toplumsal cinsiyetin ticaret üzerindeki etkisinin göz önünde bulundurulması önemli görülmüştür. Geliştirilmesi gereken alanlarda ise toplumsal cinsiyet ana akımlaştırılmasının kurumsal bir değişim yaratabilmesi için daha etkili bir eylem planı oluşturulması, fon hedeflerinin arasında toplumsal cinsiyet eşitliğinin temel hedefler arasında yer alması, ikili yaklaşım yerine üç aşamalı bir yaklaşımın kullanılması (siyasi liderliğin dâhil edilmesi), dış eylem planlarında toplumsal cinsiyet kalıplarının daha iyi bir şekilde ifade edilmesi ve sadece yetişkin kadınlara odaklanmak yerine "yaşam döngüsü yaklaşımı"nın benimsenmesi yer almaktadır. Stratejide dünya genelinde kadın ve kız çocukları haklarına yönelik bir gerileme olduğunun göz ardı edilmesi, cinsel ve üreme

¹⁶ European Commission, "A Union of Equality: Gender Equality Strategy 2020-2025", 05.02.2020, <https://ec.europa.eu/newsroom/just/items/682425/en>

¹⁷ European Commission, "A Union of Equality: Gender Equality Strategy 2020-2025 Factsheet", March 2020, <https://ec.europa.eu/newsroom/just/items/682425/en>

sağlığı haklarına değinilmesi ama artan muhafazakârlığa değinilmemesi, kadın hakları örgütleri ve sivil toplum örgütlerinin rolüne zayıf bir şekilde odaklanması, iklim ve ekonomi konularında toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin yok sayılması ve hesap verilebilirlik açısından zayıflıkların olması eksiklik olarak algılanmıştır.¹⁸

Elde edilen son veriler, 2024 yılında AB’de erkeklerin istihdam oranı %80,8 iken kadınların %70,8’inin istihdam edildiğini göstermektedir. Aradaki fark %10’dur.¹⁹ 2020 yılındaki verilerle karşılaştırıldığında hem kadınların hem erkeklerin istihdam oranının arttığı görülmektedir. Aradaki farka bakıldığında sadece %1 oranında bir yakınsama olduğu anlaşılmaktadır. 2020 yılında cinsiyete bağlı ücret farkı %13 iken 2024 yılında bu fark %11’e gerilemiştir.²⁰ Dolayısıyla, strateji sonrasında alınan kararlar ve benimsenen uygulamalar ile AB’de toplumsal cinsiyet eşitliğinde somut bir şekilde ilerleme kaydedilmiştir.

Stratejiyi inceleyen yıllık raporun 2025 yılı versiyonunda Mart 2024 tarihinden Şubat 2025’e kadar toplumsal cinsiyet eşitliğini iyileştirmeye yönelik çalışma yapılan ana konular incelenmektedir. Raporda toplumsal cinsiyet eşitliği alanında ilerlemelere dikkat çekilmekle beraber toplumsal cinsiyet eşitliğine tam anlamıyla ulaşmanın önünde uzun ve meşakkatli bir yol olduğu belirtilmektedir.²¹ Kadına yönelik şiddetle mücadele AB’nin en fazla ilerleme kaydetmek istediği alanların başında gelmektedir. Bu raporda üye ülkelerden başarılı bir örnek olarak bu konu özelinde Letonya 2024 yılında İstanbul Sözleşmesi’ni onaylaması ve ilk kez Ulusal Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetle Mücadele ve Önleme Planı’nı kabul etmesiyle öne çıkarılmaktadır. Cinsiyet temelli ücret farkı ve emeklilik ücret farkına dair farkındalık yaratmada Haziran 2024 tarihinde cinsiyetler arası ücret farkını azaltmak amacıyla dört pilot bölge oluşturulan ve bölgesel paydaşlarla birlikte bu farkı analiz edip çözmeye yönelik faaliyetler yürüten “Eşit Ücret Ağı (*Equal Pay Netz*)” projesi ile Avusturya örneği verilmektedir. Bir diğer örnek ise iklim ve toplumsal cinsiyet eşitliğine odaklanmaktadır. 2024’te başlayan “AB iklim politikalarında toplumsal cinsiyet ana akımlaştırılmasının güçlendirilmesi-İklimde Kadınlar” (*Strengthening gender mainstreaming in EU climate policies-WomenInClimate*) projesi, kadınların mesajlarını iletmeyi ve kapsayıcı çözümler önererek, altı AB ülkesindeki (Hollanda, Bulgaristan, Romanya, Çekya, Portekiz ve Finlandiya) karar alıcılara toplumsal cinsiyete duyarlı iklim politikaları geliştirmeleri için bilgi sağlamayı amaçlayan bir girişim öne çıkmaktadır.²² Rapor gösteriyor ki AB özelinde toplumsal cinsiyet eşitliği ele alınırken AB’nin üye ülkelerindeki farklılıklar göz önünde bulundurulmalıdır. AB üye ülkelerindeki iyi örnekler diğer ülkelerin de kendilerine bir yol haritası çizmeleri için yüksek oranda görünürlüğe sahip olmalıdır. İyi örneklerin artması ve takip edilmesi AB genel ortalamasının yükselmesini sağlayacaktır.

¹⁸ CONCORD, “CONCORD’s analysis of the European Commission Gender Equality Strategy”, March 2020, <https://concordeurope.org/wp-content/uploads/2020/05/CONCORD-analysis-of-Gender-Equality-Strategy-FINAL-updated-version-19.05.2020.pdf>

¹⁹ Eurostat, “Gender statistics”, Haziran 2025, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Gender_statistics

²⁰ European Council, “The EU’s gender pay gap: facts and figures”, 03.03.2026, <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/the-eu-s-gender-pay-gap-facts-and-figures/>

²¹ Deniz Bal, “Avrupa Komisyonunun 2025 AB’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Üzerine Rapor’u Ne Söylüyor?”, 10-16 Mart 2025, *İKV E-Bülteni*, https://bulten.ikv.org.tr/?ust_id=14420&id=14424

²² European Commission, “2025 report on gender equality in the EU”, Mart 2025, https://commission.europa.eu/document/download/055fdbab-5786-425e-a072-652bf53d8fe4_en?filename=Gender%20Equality%20Report.pdf

AB'nin 2020-2025 stratejisinin somut başarılar elde etmesine giden yolda stratejiyi takiben çıkan yasa ve yönergelerin büyük bir etkisi bulunmaktadır.²³

- **Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetle Mücadele**
  1. AB'nin İstanbul Sözleşmesi'ne Katılımı (Ekim 2023)
  2. Çevrim içi platformlarda yasal olmayan ve zararlı içeriklerin kaldırılmasına yönelik Dijital Hizmetler Yasası (Ağustos 2023'ten itibaren)
  3. Toplumsal cinsiyet temelli ve ev içi şiddetin önlenmesine yönelik AB ağı (2023)
  4. Kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddetin önlenmesine ilişkin yönerge (siyasi olarak Şubat 2024'te anlaşmaya varıldı)
  5. İnsan ticareti yönergesinde yapılan düzenlemeler (siyasi olarak Ocak 2024'te anlaşmaya varıldı)
  6. AB-BM Spotlight Girişimi'ne (*EU-UN Spotlight Initiative*) 500 milyar avro verilmesi
- **İş Piyasasında Kadınların Güçlendirilmesi**
  1. Ücret şeffaflığı yönergesi (Mayıs 2023)
  2. Bakım Stratejisi (Eylül ve Aralık 2022)
  3. İş-yaşam dengesi yönergesinin uygulamasının izlenmesi (Ağustos 2022'den beri)
  4. Yeterli asgari ücrete ilişkin yönerge (Ekim 2022)
  5. #toplumsalcinsiyetkalıplarınıbitir (*#endgenderstereotypes*) kampanyası (2023)
- **Karar-verme Süreçlerinde Kadınların Teşvik Edilmesi**
  1. Şirket yönetimlerinde toplumsal cinsiyet dengesi yönergesi (Kasım 2022)
  2. Komisyon üyeleri arasında ilk kez toplumsal cinsiyet dengesi (2019-2024)
  3. Komisyonda kadınlar tüm yönetici pozisyonlarının %48,5'ini oluşturdu (Mart 2024)
  4. Komisyon, AP seçimlerinde toplumsal cinsiyet dengeli aday listesini teşvik etti
- **AB ve Dünya Genelinde Kadın ve Kız Çocuklarına Yatırım Yapılması**
  1. 130'dan fazla farklı toplumsal cinsiyet eşitliği eylemi üye ülkelerin Kurtarma ve Dirençlilik Planlarının altında gerçekleşti
  2. AB'nin Vatandaşlar, Eşitlik, Haklar ve Değerler finansman programı kapsamında 2021-2027 dönemi için 1,55 milyar avro
  3. Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların güçlendirilmesine yönelik dış eylem kapsamındaki AB finansmanı, 2021'de 9 milyardan 2022'de 13 milyara yükseldi
  4. Küresel Geçit (*Global Gateway*) stratejisi de dâhil olmak üzere, tüm dış eylemlerin %85'inin toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etmesi hedefi

Strateji hedeflerinin tamamını gerçekleştirememiş olsa da büyük ölçüde ilerlemeler kaydedilmiştir. Yukarıda verilen örnekler stratejinin somut çıktıları olarak düşünülmelidir. AB her ne kadar başarılı bir örnek olmaya devam etse de tam anlamıyla

²³ European Commission, "Championing Gender Equality in the EU and Beyond", 08.03.2024, https://commission.europa.eu/document/download/d08e7afe-5c53-43bf-b82e-012631783040_en?filename=GenderEquality_Factsheet_final.pdf

toplumsal cinsiyet eşitliğine ulaşabilmesi için tam anlamıyla 50 yıla ihtiyacı bulunmaktadır.²⁴

AB, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği 2026-2030'u duyurmadan bir önceki yıl Kadın Hakları Yol Haritası'nı (*A Roadmap for Women's Rights*) açıklamıştır. Bu yol haritasıyla ulaşılması amaçlananlar şu şekildedir: toplumsal cinsiyet temelli şiddetten korunma, en yüksek sağlık standartları, eşit ücret ve ekonomik güçlendirme, iş-yaşam dengesi ve bakım, eşit istihdam fırsatları ve uygun çalışma koşulları, kaliteli ve kapsayıcı eğitim, siyasi katılım ve eşit temsiliyet ve kadın hakları üzerinde çalışan kurumsal mekanizmalar.²⁵ Dolayısıyla, AB bu 50 yıllık süreyi kısaltmak için çalışmalarına devam etmektedir.

AB Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejisi 2026-2030

2020-2025 Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejisi'nin hedef zaman aralığının tamamlanmasının ardından, 5 Mart 2026 tarihinde AB yeni Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejisi 2026-2030'u duyurmuştur. "Eşitlik Birliği" anlayışını devam ettiren AB, "değişen dünyada, AB toplumsal cinsiyet eşitliği taahhüdüne sıkı sıkıya bağlı" demektedir.²⁶ Yeni strateji, toplumsal cinsiyet eşitliğini hayatın her alanına entegre etmeyi amaçlamaktadır. Hem çevrim içi hem çevrim dışı hayatı kapsayan strateji, eğitimden sağlığa, iş hayatından kamusal yaşama kadar her alanı ele almaktadır. Sadece bunlarla sınırlı kalmayıp modern tehditlere de stratejide yer verilmektedir. Bu tehditler arasında siber şiddet ve yapay zekâ riskleri yer almaktadır.

Avrupa Cinsiyet Eşitliği Enstitüsünün Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksi 2025'e atıfta bulunarak AB'nin mevcut hızla devam ederse tam anlamıyla toplumsal cinsiyet eşitliğine ulaşmasının 50 yıl gerektirdiğini vurgulayan strateji, son yayımlanan Kadın Hakları için Yol Haritası'ndaki hedeflerin somut eylemlere dönüştürüleceğini belirtmektedir. Buradaki amaçlar kadın ve kız çocuklarının güçlendirilmesi, erkek ve oğlan çocuklarının dâhil edilmesi, temel haklar konusunda herhangi bir geri adım atılmasına karşı çıkılması ve gerçek anlamda toplumsal cinsiyet eşitliğine ulaşmış bir Avrupa hedefine ulaşmak için ilerlemenin hızlandırılması olarak sıralanmaktadır. Yeni strateji, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği 2020-2025 Stratejisi'ne bağlı olarak ortaya atılan somut eylemler üzerine inşa edilmektedir: Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele kuralları, Ücret Şeffaflığı, Yönetim Kurullarında Toplumsal Cinsiyet Dengesi Yönergesi ve İş Yaşam Dengesi kuralları.

Strateji ile kilit alanlarda AB eylemlerini güçlendirmek, yeni sorunları ele almak ve mevcut politika ile yasaların uygulanmasını hızlandırmak amaçlanmaktadır.²⁷

²⁴ EIGE, "Gender Equality Index 2025: Sharper data for a changing world", 02.12.2026, <https://eige.europa.eu/publications-resources/publications/gender-equality-index-2025-sharper-data-changing-world>

²⁵ European Commission, "A Roadmap for Women's Rights", 07.03.2025, https://commission.europa.eu/document/download/0c3fe55d-9e4f-4377-9d14-93d03398b434_en?filename=Gender%20Equality%20Report%20Chapeau%20Communication.pdf

²⁶ European Commission, "Gender Equality Strategy 2026-2030", March 2026, https://commission.europa.eu/document/download/51c6e79d-b9f7-44e7-830a-17a9ddb0d33_en?filename=JUST_template_comingsoon_standard_0.pdf

²⁷ European Commission, "Commission presents new Gender Equality Strategy 2026-2030 for a more equal, cohesive and successful Europe", 05.03.2026, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_26_526

- **Siber şiddetle mücadeleye odaklanarak, toplumsal cinsiyete dayalı şiddete karşı yürütülen çalışmaları kararlılıkla sürdürmek:**
Bu kapsamda cinsel *deepfake* (yapay zekâ ile üretilmiş içerikler) içeriklerle mücadele önlemleri ve kadınların çevrim içi korunmasının iyileştirilmesi yer almaktadır. Bu hedeflere Dijital Hizmetler Yasası kapsamındaki yüksek koruma duvarlarına sahip büyük çevrim içi platformlarla yapılandırılmış düzenleyici diyaloglar aracılığı ile ulaşılması planlanmaktadır. Komisyon, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Yönergesi ve yeni Siber Zorbalık Eylem Planı'nın tam anlamıyla uygulanmasını destekleyecektir.
- **Erkekleri ve oğlan çocuklarını toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesine dâhil etmek:**
Şahsi faydanın yanında toplumsal değişimde oynayacakları önemli rolün belirtilmesinin faydalı olacağı öne sürülmektedir. Strateji, gençler arasındaki cinsiyet kutuplaşmasını tetikleyen dezenformasyonla mücadeleyi merkeze almaktadır. Bu kapsamda, genç erkeklere yönelik olumsuz çevrimiçi propagandalar mercek altına alınacak ve erkeklerin toplumsal farkındalık projelerine aktif katılımı teşvik edilecektir.
- **Herkes için yüksek sağlık standartlarını teşvik etmek ve sağlık hizmetleri sistemleri inşa etmek:**
İlk kez bir Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejisi'nde sağlık hizmetleri özel politika alanı olarak ele alınmaktadır. Bu çerçevede, Dünya Sağlık Örgütü-DSÖ ile ortaklaşa yürütülecek büyük ölçekli bir projeye kadınların sağlık hizmetlerine ulaşımının kolaylaştırılması ve bakım kalitesinin yükseltilmesi hedeflenmektedir. Aynı zamanda tıpta cinsiyet odaklı araştırma ve tedavi yetersizliğine çözüm arayan bu stratejiyle, ilaçların geliştirilme ve onay aşamalarına "cinsiyet duyarlılığı testi" getirilmesi planlanmaktadır. Bu doğrultuda Avrupa İlaç Ajansı ile iş birliği yapılarak, ilaçların kadın ve erkek bünyesindeki farklı etkilerinin sistematik olarak denetlenmesi amaçlanmaktadır. AB Biyoteknoloji Yasası ile güncellenecek olan Klinik Araştırmalar Yönetmeliği, artık tüm yeni deneylerin nüfusun genel yapısına uygun çeşitlilikte yürütülmesini zorunlu kılmaktadır. Bu düzenleme sayesinde kadınlar ve hassas gruplar klinik araştırmalara dâhil edilerek, tıbbi sonuçların toplumun her kesimi için daha güvenilir ve kapsayıcı olması amaçlanmaktadır.
- **Ekonomik sektörlerde toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik ederek refahı artırmak:**
Strateji kapsamında AB'de kadınların dikkatini daha fazla çekmek için Araştırma, İnovasyon ve Startaplarda Kadın Üzerine Yeni Eylem Planı başlatılacaktır. Buna paralel olarak strateji, kadınları STEM alanlarına çekmek için eylemler sunmaktadır. Aynı zamanda erkekleri sağlık, eğitim, idari işler ve okur-yazarlık alanlarına çekmek için yeni bir yaklaşım uygulanacaktır.
- **Toplumsal cinsiyet temelli ücret farkı ve emekli maaşları farkı ile mücadele etmek:**
Ücret Şeffaflığı Yönergesi'nin uygulanması için üye ülkeler desteklenecektir. Ayrıca, Avrupa Yatırım Bankası aracılığıyla kadın girişimcilere finansal destek sağlanması planlanmaktadır. Regl ve menopoz dönemlerinde ihtiyaç duyulan ürün ve

hizmetlere erişimde yaşanan ekonomik zorlukları (hijyen yoksulluğunu) ortadan kaldırmak için AB genelinde ortak çözüm stratejileri geliştirilecektir.

- **Kadınların siyasete eşit ve güvenli katılımını desteklemek için daha fazla adım atmak:**

AB, kadınların siyasetteki yetersiz temsilini aşmak için üye ülkelerdeki iyi uygulama örneklerini güncelleyerek yaygınlaştırmayı hedeflemektedir. Kadın siyasetçilerin güvenliğini artırmaya yönelik yeni bir tavsiye paketi hazırlanırken, aynı zamanda kadınları hedef alan ve toplumsal kutuplaşmayı körükleyen dijital saldırılara karşı da kapsamlı bir önlem planı devreye sokulacaktır.

- **Küresel arenada toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etmeye devam etmek:**

AB, eşitlik mücadelesini dünya geneline yaymak için 2028-2034 dönemini kapsayan stratejik eylem planlarını devreye sokacaktır. Bu vizyonun en somut parçası olan "SHIELD" girişimi ile özellikle insani kriz bölgelerinde kadınların üreme sağlığı hizmetlerine ulaşımı kolaylaştırılacak ve şiddet mağdurlarına yönelik kapsamlı bir koruma kalkanı oluşturulacaktır.

Strateji AB'de son dönemde elde edilen kazanımların varlığını kabul etmektedir. AB'de yasal anlamda elde edilen ilerlemeler kayda değer görülmektedir. Yasal kazanımlar arasında ücret şeffaflığına ve liderlikte kadınlara dair kurallar, kadınlar ve kız çocuklarının şiddetten korunması, iş-yaşam dengesinin desteklenmesi ve bakımda toplumsal cinsiyet eşitliği yer almaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliği ana akımlaştırılması da takdir edilmektedir. Sağlık, araştırma, istihdam ve eğitim politikalarında toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinin dâhil edilmesi sağlanmıştır. Fonların verilmesiyle beraber AB'de toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasının önü açılmıştır. Bu doğrultuda, Vatandaşlar, Eşitlik, Haklar ve Değerler Programı (*Citizens, Equality, Rights and Values Programme-CERV*) bünyesinden toplumsal cinsiyet eşitliği hedeflerine ulaşmak için 271 milyon avro aktarılırken; Avrupa Sosyal Fonu Artı (*European Social Fund Plus-ESF+*) bütçesinden de doğrudan bu alandaki eylemleri ve projeleri desteklemek üzere 4,3 milyar avro tahsis edilmiştir. Dünya çapında toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların güçlendirilmesi desteklenmektedir. AB, küresel ölçekte toplumsal cinsiyet eşitliğini yaygınlaştırmayı ve yürüttüğü tüm dış faaliyetlerin %78'inden fazlasının toplumsal cinsiyete duyarlı bir yaklaşımla gerçekleştirilmesini güvence altına almayı amaçlamaktadır. Bu amaca ulaşmak için hayata geçirilen temel adımlar arasında; kadınların ve kız çocuklarının siyasi ve toplumsal hayata katılımlarını artırmak ile kadın hakları örgütlerine sağlanan desteği güçlendirmek yer almaktadır.²⁸

Kazanımlar ve ilerlemelerin altı çizilirken eksiklikler göz ardı edilmemektedir. Her üç kadından biri yaşamları boyunca cinsiyet temelli şiddete maruz kalmaktadır. Saatlik ücrete bakıldığında AB'de kadınların erkeklerden %12 oranında daha az kazandığı görülmektedir. Toplumsal cinsiyet temelli emekli ücreti farkı %25 oranındadır.²⁹ Eksiklerin farkında olan strateji, bu açığı kapatmak için hedefler belirlemektedir. AB, hızla

²⁸ European Commission, "Gender Equality Strategy 2026-2030", March 2026, https://commission.europa.eu/document/download/51c6e79d-b9f7-44e7-830a-17a9ddb0d33_en?filename=JUST_template_comingsoon_standard_0.pdf

²⁹ A.g.e.

değişen ve kaotik bir ortamın arttığı dünyada toplumsal cinsiyet eşitliğine olan bağlılığını ısrarla korumaktadır.

Avrupa Kadın Lobisi (*European Women's Lobby-EWL*), AB'nin yeni stratejiyle toplumsal cinsiyet eşitliğine olan bağlılığını sürdürmesini takdirle karşılamıştır. Fakat Komisyonun stratejideki uygulamaları gönüllülüğe bırakması ve yasal bağlayıcılığın olmaması eleştirilmektedir. Stratejinin sadece yumuşak araçlara (düzenleyici diyalog, kılavuz ilkeler ve en iyi örnekler) dayanması gerçek bir etkinin yaratılmasını kısıtlayacağı öne sürülmüştür. EWL, stratejide bazı eksikliklerin olduğunu ifade etmiştir. Bu eksiklikler şu şekilde sıralanmıştır:³⁰

- Kadına yönelik şiddet hâlen resmi bir "Avrupa Suçu" (*Eurocrime*) olarak tanınmamaktadır. Bu durum, toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin birçok kritik türünün AB çapında net bir yasal güvenceden yoksun kalmasına neden olmaktadır.
- İlgili stratejide "kesişimsellik" (*intersectionality*) kavramının hukuki bir tanımı yapılmamıştır. Bu eksiklik, iç içe geçmiş ve katmanlı ayrımcılık vakalarına müdahale etme kapasitesini zayıflatmaktadır.
- Göçmen kadınların yaşadığı zorluklar, iklim değişikliğinin toplumsal cinsiyet üzerindeki etkileri ve adalete erişim gibi hayati meselelere stratejide yeterince odaklanılmamıştır.
- Regl yoksulluğu sorunu metinde kabul edilse de buna karşı sunulan çözüm somut ve yaptırımı olan eylemlerden ziyade, sadece bilgi ve deneyim paylaşımı seviyesinde kısıtlı tutulmuştur.
- Gelecek Çok Yıllı Mali Çerçeve'de, "Benim Sesim, Benim Seçimim" (*My Voice, My Choice*) adlı vatandaş girişiminin hedeflerini takip etmek ve sürdürmek için özel, bağımsız bir fon ayrılmasına yönelik herhangi bir teklif bulunmamaktadır.

EWL'ye ek olarak diğer bazı sivil toplum örgütlerinden de eleştiriler gelmiştir. Stratejinin toplumsal cinsiyet eşitliği ile ruh sağlığı arasındaki hayati bağlantıyı göz ardı etmesi, bu alanda somut eylemler sunmaması ve dijital şiddete karşı caydırıcı yaptırımlar yerine yalnızca izlemeye dayalı yetersiz adımlar önermesi yönüyle eleştirilmektedir.³¹

Bir başka eleştiri ise toplumsal cinsiyet eşitliğinin dış politika, ticaret ve güvenlik gibi alanlara entegre eden feminist dış politika yaklaşımının stratejik bir temel olarak sunulmaması ve yeni Çok Yıllı Mali Çerçeve'de toplumsal cinsiyet bütçelemesine yönelik somut harcama hedefleri belirlenmemesinden kaynaklanmaktadır.³² Başka bir sivil toplum örgütü ise kesişimselliğin yalnızca sözde bırakılarak yapısal ırkçılığın ve göçmen kadınların sorunlarının göz ardı edilmesi ve şiddeti devlet kaynaklı yapısal nedenlerden

³⁰ European Women's Lobby, "EWL Welcomes the EU Gender Equality Strategy 2026-2030, but Without Legally Binding Measures, Who Will Ensure They Lead to Real Change?", 11.03.2026, <https://womenlobby.org/ewl-welcomes-the-eu-gender-equality-strategy-2026-2030-but-calls-for-legally-binding-actions/>

³¹ Mental Health Europe, "EU Gender Equality Strategy 2026 - 2030: Another Strategy, Another Missed Opportunity", 06.03.2026, <https://www.mentalhealtheuropa.org/eu-gender-equality-strategy-2026-2030-another-strategy-another-missed-opportunity/>

³² Foundation for European Progressive Studies, "FFPPVC commentary on the new EU Gender Equality Strategy 2026-2030", 05.03.2026, <https://feps-europe.eu/news/ffppvc-commentary-on-the-new-eu-gender-equality-strategy-2026-2030/>

bağımsız, fazlasıyla dar bir çerçevede ele alması yönüyle stratejiyi eleştirmektedir.³³ Son olarak, yerel ve bölgesel düzeydeki gerçeklikler ile kadınların günlük yaşam deneyimlerinin politika süreçlerine yeterince sistematik bir şekilde entegre edilmemesi ve koyulan hedeflerin somut uygulamalara dönüşmesi noktasından eleştiriler gelmiştir.³⁴

Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

AB örneği ile karşılaştırıldığında Türkiye’nin toplumsal cinsiyet eşitliğine dair güncel bir stratejisi olmadığı görülmektedir. Türkiye’de en son 2026-2030 yıllarını kapsayan Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele V. Ulusal Eylem Planı³⁵ ve Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2018-2023)³⁶ yayımlanmıştır. Mevcut dönemi ve geleceği yönelik hedefleri içeren bir çalışma bulunmamaktadır. AB’nin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejileri Türkiye için iyi bir örnek olma ihtimalini taşımaktadır.

Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitliğinin ne durumda olduğuna dair Küresel Cinsiyet Uçurumu Endeksi 2025 (*Global Gender Gap Report 2025*) net bir tablo ortaya koymaktadır. Türkiye özelinde bakıldığında cinsiyet dengesinin %63,3 olduğu görülmüştür. Avrupa bölgesinde 40 ülkenin arasında değerlendirilen Türkiye burada en son sırada yer almıştır. Küresel sıralamada ise 148 ülke içerisinde 135’inci olmuştur.³⁷ Toplumsal cinsiyet eşitliğinin ülkede sağlanması için Avrupa’nın ihtiyaç duyduğu süreden fazlasına gerek olduğu kolayca anlaşılmaktadır. Türkiye’nin eşitlik için kuvvetli çalışmalar yürütmesine ihtiyaç vardır.

AB’ye giden üyelik sürecinde toplumsal cinsiyet eşitliği önemli kriterler arasında yer almaktadır. Avrupa Komisyonu 2025 Türkiye Raporu’nda toplumsal cinsiyet eşitliğinin mevcut durumu değerlendirilmiştir.³⁸ Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik şiddetle mücadelede yasal çerçeve eksik kalırken; mevcut mevzuatın uygulanması ve denetiminde ciddi zafiyetler gözlemlendiği belirtilmiştir. Çeşitli girişimlere rağmen, destek hizmetlerine erişimdeki zorluklar ve yasal yaptırımlardaki boşluklar nedeniyle kadına yönelik şiddetin yaygın bir sorun olmaya devam ettiğinin altı çizilmiştir. Baroların şiddet mağdurlarına sağladığı ücretsiz hukuki destek; kronik kaynak yetersizliği ve bürokratik gecikmeler sebebiyle mağdurların zamanında korunmasını sektöre uğrattığı tespit edilmiştir. Kadın cinayetleri ve şiddet vakalarına dair kapsamlı, düzenli ve resmi bir

³³ ENAR, “The new EU Gender Equality Strategy 2026-2030: empty promises leaving the most marginalised at the margins”, 06.03.2026, <https://www.enar-eu.org/the-new-eu-gender-equality-strategy-2026-2030-empty-promises-leaving-the-most-marginalised-at-the-margins/>

³⁴ CEMR, “EU gender equality strategy: our reaction”, 23.03.2026, <https://ccre-cemr.org/impact-community-society/eu-gender-equality-strategy-our-reaction>

³⁵ T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele V. Ulusal Eylem Planı (2026-2030)”, t.y., <https://www.aile.gov.tr/ksgm/duyurular/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-v-ulusal-eylem-planlari-2026-2030/>

³⁶ T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, “Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planları”, t.y., <https://www.aile.gov.tr/ksgm/ulusal-eylem-planlari/kadinin-guclenmesi-strateji-belgesi-ve-eylem-planlari/>

³⁷ World Economic Forum, “Global Gender Gap Report 2025”, 11.06.2025, <https://www.weforum.org/publications/global-gender-gap-report-2025/>

³⁸ European Commission, “Türkiye Report 2025”, 04.11.2025, https://enlargement.ec.europa.eu/turkiye-report-2025_en

veri toplama sisteminin bulunmaması en kritik eksikliklerden biri olarak vurgulanmaktadır.

Raporda sadece olumsuzluklara değinilmemiştir, aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitliği alanındaki ilerlemelerin altı çizilmiştir. Cinsiyete dayalı ücret farkında Türkiye'nin (%7,8) AB ortalamasından (%12) daha iyi bir performans gösterdiği belirtilmiştir. Lakin bu senaryonun veri eksiklerinden ötürü kaynaklanabileceğini göz ardı etmemek gerekmektedir. Türkiye'nin Ocak 2025'te EPIC'e (*Equal Pay International Coalition-Eşit Ücret Uluslararası Koalisyonu*) resmî üye olması olumlu karşılanmıştır. İş-yaşam dengesini destekleyen ve bakım yükünü hafifletmeyi hedefleyen Temmuz 2025 tarihli yasal düzenleme ilerleme olarak algılanmıştır. Çalışma hayatında şiddet ve tacizi önlemeye yönelik Mart 2025 tarihli Cumhurbaşkanlığı Genelgesi de ilerlemeler arasında belirtilmiştir.³⁹ İlerlemelerin olması Türkiye'nin performansının yeterince iyi olduğu anlamını taşımamaktadır. Bazı alanlarda geriye gidişlerin olduğunu da gözden kaçırmamak gerekmektedir. Türkiye, toplumsal cinsiyet eşitliğine ulaşmak için uzun bir yol kat etmelidir.

TÜİK ve BM Kadın Birimi iş birliğinde hazırlanan Türkiye'de İstatistiklerle Kadın Verileri 2025, Türkiye'deki kadınların mevcut durumunu gözler önüne sermektedir.⁴⁰ 2024 yılında yüksek öğretim mezunu kadınların oranı %23,6 iken erkeklerin oranı %26,8 olarak tespit edilmiştir. Erkeklerin iş gücüne katılım oranı %72 iken kadınların sadece %36,8 olduğu görülmüştür. Cinsiyetler arası ücret farkı eğitim durumuna göre değişiklik göstermektedir. Yükseköğretim mezunları arasındaki fark %17,4 olarak bulunmuştur. Karar alma mekanizmalarına katılımında da büyük bir fark görülmüştür. TBMM'de milletvekillerinin %80,1'i erkek iken sadece %19,9'u kadındır. Kadınların %28,2'si erkeklerin ise %12,3'ü yaşadıkları çevrede gece yalnız yürürken kendilerini güvensiz ve çok güvensiz hissettiklerini belirtmiştir. Burada bahsedilen tüm rapor genelinin bir kısmını oluşturmaktadır fakat bu veriler bile eşitsizliğin boyutunu ortaya koymaktadır.

Sonuç

Dünya çatışma ve savaşların etkisi altında kaldığı bir dönemden geçmektedir. Siyaset ve politikalarda bu durumdan etkilenmektedir. Savaşların arttığı dönemlerde yumuşak politikaların zarar gördüğü tarih boyunca görülmüştür. Şu anki mevcut durumda da yumuşak politika kapsamında değerlendirilen toplumsal cinsiyet eşitliğinin zarar görme ihtimalinin yüksek olduğu düşünülmektedir. Tüm bu olumsuz senaryolara rağmen, AB'nin toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda liderliğini koruma arzusu ve toplumsal cinsiyet eşitliğine erişme taahhüdüne olan bağlılığı Toplumsal Cinsiyet Eşitliği 2026-2030'un açıklanmasıyla teyit edilmiştir.

Avrupa Komisyonu Başkanı von der Leyen'in belirttiği Eşitlik Birliği'nin oluşturulması için sunulan Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejisi 2020-2025, toplumsal cinsiyet temelli şiddetin sonlandırılması, toplumsal cinsiyet kalıp yargularıyla mücadele, işgücü piyasasında toplumsal cinsiyet uçurumunun kapatılması, toplumsal cinsiyet temelli ücret

³⁹ European Commission, "Türkiye Report 2025", 04.11.2025, https://enlargement.ec.europa.eu/turkiye-report-2025_en

⁴⁰ TÜİK ve UN Women, "TÜRKİYE'DE İSTATİSTİKLERLE KADIN 2025", 2026, https://www.tuik.gov.tr/media/announcements/ist_kadin2025.pdf

farkı ve emekli maaşı farklarına değinilmesi, toplumsal cinsiyet temelli bakım farkının ortadan kaldırılması ve karar alma ve siyasette toplumsal cinsiyet dengesine ulaşılmasını hedeflemiştir. Strateji büyük ölçüde başarıya ulaşmıştır. Stratejinin açıklandığı 2020 yılı verileri ile güncel son veriler karşılaştırıldığında somut bir ilerleme olduğu görülmektedir. Her ne kadar bir ilerlemeden bahsedilse de bu AB'nin toplumsal cinsiyet eşitliğine ulaştığın anlamına gelmemektedir. EIGE'nin belirttiği üzere tam anlamıyla toplumsal cinsiyet eşitliğine ulaşılabilmesi için en az 50 yıl gerekmektedir.

Mart 2026 tarihinde açıklanan Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Stratejisi 2026-2030 ise toplumsal cinsiyet eşitliğini hayatın her alanına entegre etmeyi hedeflemektedir. Çevrim içi ve çevrim dışı hayatı içeren strateji, eğitimden sağlığa, iş hayatından kamusal yaşama kadar her alanı kapsamaktadır. Ek olarak, modern tehditlere (siber şiddet ve yapay zekâ riskleri) de stratejide yer almaktadır. Stratejiye gelen en büyük eleştirilerden biri yasal olarak bağlayıcı olmaması ve uygulamayı gönüllülüğe bırakmasından dolayıdır. Stratejide eksikler kabul edilse de AB'nin toplumsal cinsiyet eşitliğine olan bağlılığı olumlu bir şekilde algılanmıştır.

Sonuç olarak, AB'nin ortaya koyduğu bu vizyon, toplumsal cinsiyet eşitliği endekslerinde Avrupa ortalamasının oldukça gerisinde kalan Türkiye için kritik bir referans noktasıdır. Ulusal düzeyde "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele V. Ulusal Eylem Planı" ve "Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2018-2023)" gibi adımlar atılmış olmakla birlikte, AB standartlarında bütüncül bir eşitlik stratejisinin eksikliği dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, Türkiye'nin hem kendi toplumsal dinamiklerini iyileştirmek hem de AB katılım sürecindeki uyum hedeflerini yakalamak amacıyla, toplumsal cinsiyet eşitliği alanındaki politikalarını derinleştirmesi ve kapsamlı bir stratejik çerçeve oluşturması şarttır.